

Śnieciński, Józef M.

"Dzieje Ziemi Ożarowskiej na tle historii Mazowsza i Warszawy", Stefan Lewandowski, Ożarów 2007 : [recenzja]

Rocznik Mazowiecki 20, 262-263

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stefan Lewandowski

Dzieje Ziemi Ożarowskiej na tle historii Mazowsza i Warszawy
Ożarów 2007, 240 s.

W wyniku realizacji programu badawczego, zainspirowanego 25 lat temu przez Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych ukazała się kolejna publikacja przedstawiająca dzieje wielopokoleniowej osady mazowieckiej.

Dzieje ziemi ożarowskiej – a ściślej mówiąc, osady ludzkiej powstałej w kotlinie warszawsko-błońskiej – przedstawił autor w szerokim zakresie chronologicznym, poczynając od czasów rzymskich do obecnych na podstawie świadectw archeologicznych, a skończywszy na licznych dokumentach archiwalnych i zabytkach architektonicznych. Na podkreślenie zasługuje fakt, że Stefan Lewandowski przedstawił dzieje osady ożarowskiej, powstałej na terenie Puszczy Kampinoskiej w szerokim kontekście geopolitycznym, na tle rozwoju społeczno-ekonomicznego Mazowsza i Warszawy.

Na podstawie wykopalisk archeologicznych żeliwnych pieców hutniczych z pierwszych wieków naszej ery, wykopalisk dokonanych w pruszkowskim ośrodku hutniczym autor udowodnił, że osada w sąsiadującym z Pruszkowem Ożarowie została zasiedlona przez stałych osadników zajmujących się ożarowaniem, czyli przygotowaniem węgla drzewnego, niezbędnego do wytopu żelaza z rudy darniowej, w piecach hutniczych w osadzie pruszkowskiej. Według legendarnych przekazów, założycielem Ożarowa miał być mityczny kmieć Ożar, a faktycznie taką nazwę przyjęli osadnicy zajmujący się ożarowaniem drewna karczowanego w bagiennej puszczy, którzy następnie podjęli „mazowanie” śródleśnych błoni, na których uprawiali pierwsze zboża, takie jak żyto, jęczmień i owies.

Monografia przedstawia dzieje ziemi ożarowskiej, leżącej na obrzeżu Warszawy, wzdłuż traktu warszawsko-błońsko-sochaczewskiego. Jest to pierwsza tego typu publikacja akcentująca rozwój tej osady, dynamiczny zwłaszcza w XX wieku. Ożarów w 2007 r. obchodził 40-lecie nadania praw miejskich. Miasto ma około 10 tysięcy mieszkańców, a wraz z osadami wiejskimi, zlokalizowanymi na pograniczu Warszawy, liczy ponad 20 tysięcy rolników, ogrodników i osadników dojeżdżających do pracy w stolicy. Na przyśpieszony rozwój miasta i gminy ożarowskiej w bieżącym dziesięcioleciu decydujący wpływ ma położenie przy trakcie zachodnim, łączącym Warszawę z krajami Unii Europejskiej.

Monografia historyczna ziemi ożarowskiej składa się z czterech części. Pierwsza, najobszerniejsza, przedstawia dzieje prehistoryczne i historyczne osad w ciągu minionych stuleci, zlokalizowanych w Puszczy Kampinoskiej oraz ich dzieje w Polsce Piastowskiej i Rzeczypospolitej szlacheckiej z uwzględnieniem nazwisk i stanu posiadania wszystkich rodów szlacheckich w XVI w. oraz rozwoju królewskiej ożarowskiej, wchodzącej w skład starostwa warszawskiego. Druga część to kronika – chronologicznie przedstawione dzieje ziemi ożarowskiej na tle rozwoju Warszawy i Mazowsza od X do XXI wieku. Trzecia to komentarze odnoszące się do ważniejszych wydarzeń w dziejach ziemi ożarowskiej oraz biogramy zasłużonych mieszkańców. Znajdują się tu m.in. opracowania dotyczące nominacji przez księcia

mazowieckiego pierwszego wójta ożarowskiego (1475), lustracji królewskiej w Ożarowie (1565), sytuacji w XVII w. tzw. ludzi luźnych, opis powstania pierwszej huty szklanej. Zaprezentowano zasłużone dla rozwoju ziemi ożarowskiej rodziny Kierbedziów i Radziwiłłów. W monografii są także biogramy mieszkanki Ożarowa i Ołtarzewa: kasztelanowej Urszuli Czerwińskiej-Bielińskiej – fundatorki Szpitala Dzieciątka Jezus i Domu Podrzutków w Warszawie, dziedziczki Tekli Rapańskiej – fundatorki budowy dwóch kościołów w Warszawie i Borzęcinie, oraz biografia wielopokoleniowej rodziny zasłużonych ogrodników Hozerów. W czwartej części monografii znalazły się aneksy źródłowe, wybrane z archiwaliów koronnych, ksiąg hipotecznych i wydawnictw źródłowych, dotyczących Ożarowa i całego Mazowsza. W dokumentach tych znajdują się m.in. nazwiska elektorów szlacheckich z gminy ożarowskiej, których głosami zostali wybrani królowie Rzeczypospolitej – Jan Kazimierz Waza, hetman Jan Sobieski i Stanisław August Poniatowski. W aneksie ostatnim znajdziemy także wymienionych z imienia i nazwiska burmistrzów i radnych gminy ożarowskiej z przełomu XX i XXI wieku.

W publikacji licznie przytacza się nazwiska tutejszych mieszkańców, ponadto książka zawiera wiele ilustracji oraz przedstawia istotne fragmenty dokumentów archiwalnych, dlatego z całą pewnością stanowi interesującą lekturę dla mieszkańców miasta i gminy ożarowskiej. Układ monografii ułatwia korzystanie z niej wszystkim zainteresowanym, a zwłaszcza studentom i uczniom ciekawym poznać historyczne dzieje własnej ojcowizny. Wydawcą jest obecny burmistrz Ożarowa, mgr Kazimierz Stachurski, krajan ożarowski od kilku pokoleń, który jest równocześnie redaktorem tej publikacji. Monografia spełniła jeszcze jedną ważną rolę, gdyż na podstawie przedstawionej tam dokumentacji zdecydowano się w 2007 r. uchwałą Rady Miejskiej nadać ulicom w Ożarowie imię bohaterów i budowniczych tego miasta, a mianowicie poległego we wrześniu 1939 r. porucznika Artura Radziwiłła, następnie inicjatora budowy fabryki kabli, ks. Franciszka Radziwiłła, oraz budowniczego huty szkła, Kazimierza Kamińskiego.

Z inicjatywy radnych ożarowskich odbył się także – na podstawie dokumentacji zawartej w monografii – „Turniej wiedzy historycznej” dla uczniów szkół gimnazjalnych i licealnych. Natomiast autor tej monografii, dr Stefan Lewandowski, otrzymał uchwałą Rady Miejskiej – podjętej w trakcie uroczystości 40-lecia nadania praw miejskich osadzie rolniczo-ogrodniczej w Ożarowie – honorowy tytuł „Kronikarza Miasta i Gminy Ożarowa Mazowieckiego”.

Należy podkreślić, że monografia dała znakomity początek dalszym tego typu wydawnictwom, o czym zapewniają nas zawarte we wstępie słowa burmistrza „że w ślad za tą publikacją syntetyczną zostanie opracowana następna, przedstawiająca losy wielopokoleniowych rodzin ożarowskich, zasłużonych dla naszej Małej Ojczyzny”.

Józef M. Śnieciński